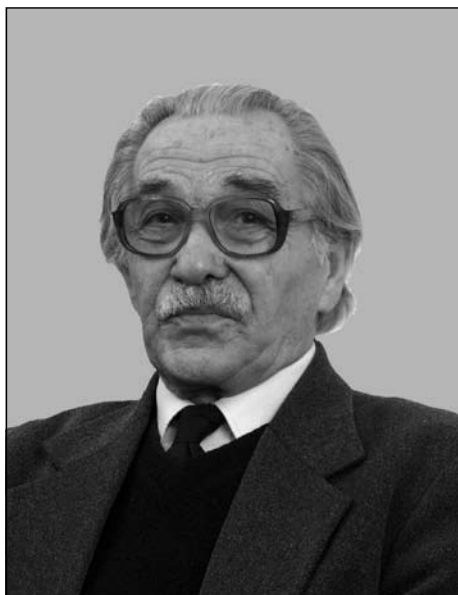

ДО 80-РІЧЧЯ ВОЛОДИМИРА ДАНИЛОВИЧА БАРАНА



Видатному українському вченому — члену кореспонденту НАН України, доктору історичних наук, професору, двічі лауреату Державної премії України Володимир Данилович Барану 9 серпня 2007 р. виповнилося 80 років.

Народився Володимир Данилович у селі Дем'янів Галицького району Івано-Франківської області. Його юнацькі роки припали на Другу світову війну, але попри всі негаразди у 1946 р. він вступив на історичний факультет Львівського педагогічного інституту.

З 1953 р., коли В.Д. Баран був зарахований на посаду молодшого наукового співробітника від-ділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР, його професійна діяльність пов'язана з археологією. З перших експедиційних досліджень визначилося коло наукових інтересів молодого вченого — проблеми походження та ранньої історії слов'ян.

З 1950-х років розпочинається дослідження старожитностей 3-ї чверті I тис. н. е., що передували незаперечно слов'янським пам'яткам VIII—IX ст. та заступали в часі черняхівську культуру. Володимир Данилович зосереджується на ретельному дослідженні відкритих ним поселень у верхів'ях Дністра та науковій інтерпретації знахідок. У 1955 р. побачили світ його перші наукові

публікації, а в 1958 р. він захистив кандидатську дисертацію. Перша монографія «Поселення перших століть нашої ери біля с. Черепин» (1961) була присвячена окремій групі пам'яток римського часу, що належала прямим предкам слов'ян Подністров'я.

Значно збільшується джерельна база для вивчення шляхів формування ранньосередньовічних слов'янських старожитностей на основі своєрідної групи черняхівських пам'яток Подністров'я завдяки дослідженням В.Д. Барана протягом 1960—1964 рр. у зоні Бурштинської ДРЕС.

У 1967 р. В. Д. Баран обіймає посаду доцента кафедри історії України Львівського університету, а у 1969 р. переїздить до Києва у зв'язку з призначенням на посаду заступника директора Інституту археології АН УРСР.

У наступній монографії «Ранні слов'яни між Дністром і Прип'яттю» (1972) В. Д. Баран вводить у науковий обіг пам'ятки празько-корчацької культури VI—VII ст. — ті самі, яких так бракувало у стратиграфічній колонці старожитностей Південно-Східної Європи. Нові матеріали і розробки склали основу докторської дисертації, яку В. Д. Баран успішно захистив у 1973 р.

Накопичення нових матеріалів спричинило збільшення і ускладнення джерелознавчих та методологічних проблем, розв'язання яких потребувало цілеспрямованих зусиль великого колективу фахівців. Володимир Данилович Баран виявився людиною, яка однією з перших зрозуміла необхідність виділення ранньослов'янської археології в окрему структуру у межах інституту. Саме йому належить заслуга втілення цієї ідеї у життя. У 1974 р. за ініціативою В. Д. Барана було створено відділ слов'янської археології, який він очолив і керівником якого був до 2002 р.

Організаційну діяльність В. Д. Баран успішно поєднував з науковою та експедиційною роботою. Підсумком 20-річних досліджень стала монографія «Черняхівська культура (За матеріалами верхнього Дністра та Західного Бугу)» (1981). Головну увагу автор приділив вивченню тих складових культури, які найкраще відбивають етнографічні особливості, що пов'язано з

проблемою визначення давньослов'янських ком-понентів у комплексі черняхівської культури. Відкриття і вивчення комплексів V ст. на поселенні Теремці Хмельницької обл. дало змогу отримати нові матеріали стосовно зв'язку ранньо-середньовічних пам'яток з певними групами старожитностей римського часу.

Завдяки розкопкам поселень Рашків I, II, III (1975—1978) вчений простежив еволюцію багатьох елементів ранньослов'янської культури від VII до VIII століть. Цим унікальним матеріалам присвячена монографія «Пражская культура По-днестровья (по материалам поселений у села Рашков)» (1988).

Поряд із плановими дослідженнями ранньослов'янських пам'яток Володимир Данилович протягом 1981—1991 рр. працював у складі спільної німецько-української експедиції, що вивчала старожитності в м. Ольденбурзі (Німеччина). У 1991—2002 рр. він брав участь у розкопках давнього Галича.

У фундаментальній колективній праці «Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период» (1990) підведено підсумок археологічному дослідженню ранньої історії слов'ян в Україні майже за сто років. Авторський колектив, як і його керівник В. Д. Баран, були удостоєні Державної премії України в галузі науки і техніки за 1991 рік. Своєрідним продовженням цієї праці стала монографія «Давні слов'яни» (1998), також відзначена Державною премією України (2001).

З отриманням Україною державної незалежності Володимир Данилович активно залучається до справи вивчення археологічних та історичних джерел стосовно давньої історії українського народу. Дослідженням цих проблем присвячені

монографії «Походження українського народу» (2002) та «Історичні витоки українського народу» (2005) (співавтор Я. В. Баран).

Загальнодержавним визнанням плідної і наполегливої праці Володимира Даниловича стало обрання його у 1995 р. членом-кореспондентом НАН України. Під керівництвом В. Д. Барана сформувалась наукова школа археологів-славістів, підготовлені і захищені 12 кандидатських та 5 докторських дисертацій. Отримав визнання ювіляр і на міжнародному рівні: його обрано членом-кореспондентом Центрального німецького археологічного інституту, членом Виконавчого комітету і бюро Унії слов'янської археології.

Творчий доробок Володимира Даниловича налічує понад 300 друкованих праць, серед яких 16 монографій, в тому числі 10 індивідуальних. Його наукові праці збагатили вітчизняне слов'янознавство і широко відомі в Європі.

В. Д. Баран систематично виступає з доповідями на регіональних і міжнародних конференціях, конгресах, з'їздах з проблем історичного розвитку населення Європи і, зокрема, України.

Численні заслуги та наукові регалії ювіляра, так само, як і солідний вік, не стають на перешкоді творчій завзятості, новим здійсненням і творчим планам — щойно вийшла з друку монографія «Черняхівські поселення басейну Гнилої Липи» (співавтор О. В. Гопкало), незабаром побачать світ нові статті і монографії.

Колектив Інституту археології НАН України, численні дослідники старожитностей в Україні і за її межами щиро вітають Володимира Даниловича і зичать міцного здоров'я, незмінного інтересу до археологічних досліджень і здійснення усіх задумів.